

Cultura local i construcció de ciutadania, una crònica inexacta

Published by [Interacció](#) [1] on 13/11/2015 - 10:54 | Last modification: 12/06/2026 - 08:52

Aquest text recull un debat central en les polítiques culturals locals: la relació entre cultura i ciutadania. La seva aportació principal consisteix a desplaçar la mirada des dels consumidors culturals cap als ciutadans que participen en la definició de la vida col·lectiva.

Més que parlar d'activitats o equipaments, el text planteja la cultura com un espai de construcció democràtica. Una idea que ha anat guanyant pes durant la darrera dècada amb l'expansió dels drets culturals com a marc de referència per a moltes polítiques públiques. (n. de l'e., 2026)

[Oriol Martí Sambola](#) [2] | [Núvol](#) [3]

Els passats dies 5 i 6 de novembre es van celebrar a Madrid les primeres jornades sobre Cultura local y Construcción de ciudadanía. Una iniciativa del Ministeri de Cultura a través de la Direcció General de Polítiques i Indústries Culturals i amb la producció tècnica i de continguts de Transit Projectes. 10 eixos temàtics i 30 (micro)projectes culturals conformaven el programa de taules i debats.

No és habitual que unes jornades d'aquest tipus generin un especial interès entre l'audiència (ja sigui presencial o digital) i menys tenint en compte la proliferació de conferències, tallers i simposis que emergeixen com a activitat paral·lela per antonomàsia en el camí diari dels professionals de la cultura. Així com tampoc es pot obviar, és flagrant, el fet que fos justament el Ministeri de Cultura l'organitzador d'aquesta cita; l'escàs interès d'activitats anteriors (a l'històric em remeto) feia preveure el pitjor.

Res més allunyat de les (valgui la redundància) previsibles previsions: un interessant programa de continguts, divers, plural i descentralitzat; una altíssima assistència d'inscrits i destacable activitat digital de les jornades; una distribució lògica i dinàmica de taules i presentacions; i una posada en escena moderna, rigorosa i qualificada, van ser elements clau en l'acompliment de la missió que perseguia l'activitat. I d'aquí, sincerament, l'interès de la crònica.

David Márquez (@David_MML) ja preveia l'èxit de la convocatòria en l'article [Batalla por el prime time de políticas culturales](#) [4] de [eldiario.es](#) poques hores abans de l'arrancada de les jornades. A més, en l'article es posava de manifest la contraprogramació de dos importants fòrums culturals entre els dos principals partits polítics de l'estat espanyol. Llegiu-lo, no té pèrdua.

Em dispo, doncs, a realitzar una crònica inexacta de les esmentades jornades. No se'm tingui en compte.

A mode d'introducció, va quedar palès ja de manera definitiva l'existència de l'evidentíssim nou marc social, polític i (en conseqüència) cultural, replet de noves dinàmiques (i també de noves cares, si voleu) i ric en experiències *bottom up*. L'explosió comunitària és una realitat que, si encara no impera, creix exponencialment, amb un desenvolupament discursiu basat en tots aquells reptes contemporanis, tant simbòlics com materials, de construcció social de la realitat. I tot això, amb una ferma aposta local (a voltes rural, m'atreveria a dir), perifèrica i microevolucionària. Faig referència a nous plantejaments sobre polítiques culturals, models de gestió, processos de responsabilització ciutadana, vincles entre allò públic, privat i comunitari, rols territorials i un llarg etcètera.

L'investigador cultural Jaron Rowan (@sirjaron) va obrir la jornada realitzant un interessant exercici d'anàlisi de la contemporaneïtat i proposant alguns importants reptes de les polítiques culturals basats en els conceptes de participació, col·laboració i transformació sintetitzats sota tres grans reptes:

D'una banda, el repte d'allò públic. Un àmbit públic que pugui generar discurs i vivència però que també es responsabilitzi de la generació de múltiples transparències i rendició de comptes. Un àmbit públic que pugui

entendre i assumir les particularitats i singularitats de cada realitat concreta, per petita que sigui. Un àmbit públic que aprengui a conviure amb la gestió comunitària, assumint-la com a possible i habitual.

El segon repte plantejat és el del desafiament del model clàssic de diferenciació entre el consumidor i productor cultural, apoderant la idea de l'accés productiu a la cultura, bo i entenent que el ciutadà consumeix i produeix de manera indistinta i permanent.

I l'últim repte, ja més declaratiu que teòric, és el de la renúncia a la puresa en favor de la pràctica, l'experiència, el laboratori.

Sorgí, a mode d'epíleg, un interessant debat entorn d'algunes diferències entre allò públic i comunitari. A diferència d'allò públic, la gestió comunitària la regeix la ciutadania, fet que en ocasions pot generar conflictes; normalitzem-ho. Podria concebre's com una advertència la idea que allò comú pot no ser allò de tothom (un cinefòrum Queer –gestió ciutadana– podria no deixar entrar al seu espai individus heterossexuals). Ara bé, si la gestió comunitària pot no ser en ocasions totalment accessible és, per contra, productiva, pròxima, creativa i ciutadana. Aquí queda.

Laura Fernández, coordinadora del programa cultural de Medialab-Prado (@medialabprado), va defensar la tesi que la construcció de ciutadania ha de passar per erigir relacions socials que facilitin la inclusió. Les xarxes digitals en poden ser còmplices perquè supleixen carència d'espais públics físics. A la vegada, però, les comunitats digitals poden fomentar la congregació només entre individus amb mateixos interessos i sensibilitats, fenomen que treu rellevància transformadora a aquests col·lectius. A tall d'exemple, en determinades comunitats digitals universals com la Wikipedia o els laboratoris de programari lliure hi imperen comunitats masculines, joves i solteres. Construïnt ciutadania, però no tant...

D'aquesta manera, seria més interessant entendre la construcció de ciutadania com els processos de mediació entre individus provinents de la diferència que estan abocats a construir determinades comunitats (es diguin ciutat, districte o xarxa digital).

[Toni Puig](#) [5] (@toni_puig / *Se acabo la diversión* –Paidos–, entre altres), professor de màrqueting públic, va proposar un decàleg d'oblits i d'opcions vinculats a la nova realitat naixent com a producte de la mort, concretament l'any 2008 i a conseqüència de la castració financera, de les polítiques culturals clàssiques, *por si alguien no se ha enterado...*

Cal oblidar la cultura com a espectacle i diversió, preferint el gimnàs al casino. Cal oblidar els grans equipaments nascuts per a la glòria eterna de polítics; que es converteixin en jardins per passejar-hi. Cal oblidar els noms propis de la cultura, no són importants. Cal oblidar la cultura en l'esfera d'allò econòmic; és molt més important.

Cal optar per allò petit i mitjà, proper, mixt i col·laboratiu. Cal optar per espais humans a la recerca de la impossibilitat. Cal optar per pensadors, científics i crítics. Cal optar per un sentit ètic, presencial i directe de la comunicació. Cal optar per l'error. Cal optar per començar ara mateix.

Pepe Zapata (@pepezapata), expert en comunicació i màrqueting, va proposar una mirada disruptiva, seductora, promiscua, nodular i comunitària de la realitat, on l'educació esdevingui l'eix vertebrador de la societat i la cultura, un dels seus satèl·lits fonamentals.

Una intervenció, sigui dit de passada, farcida de referències teòriques de les quals en destaco *Un Mundo Común*, de Marina Garcés; *Juntos*, de Richard Sennet; *El Espectador Emancipado*, de Jacques Rancière; *Innovación abierta*, de Henry Chesbrough; *The Cluetriean Manifesto*, de Rick Levine, [Christopher Locke](#) [6], [Doc Searls](#) [7] i [David Weinberger](#) [8]; o qualsevol article de Joan Subirats sobre participació i ciutadania.

Alguna pista sobre les comunitats del present/futur? Consumistes, connectades, massificades, hedonistes, interactives i tremendament canviants. Prenem-ne nota.

[Maria Acaso](#) [9] (@mariaacaso), professora i investigadora especialitzada en educació artística, va enumerar els principals problemes que des d'una mirada sociològica té el món contemporani, l'educació i la gestió cultural, per tal de finalitzar amb una proposta de transformació del rol del gestor de la cultura.

Caracteritzava el context actual com una hiperrealitat on la imatge configura les nostres vides. Tenim més

informació de la família Simpson que de la memòria dels nostres avis, malgrat que la primera sigui una ficció de l'entreteniment audiovisual global (una gran decepció: Lisa Simpson no existeix...). Una societat també basada en l'hiperconsum, plagada de terrors visuals (Miley Cyrus, Lady Gaga, Cristiano Ronaldo y *siguiendo para bingo*), sostinguda i fomentada amb l'entreteniment com a pedagogia (nota mental: no banalitzeu Blancaneu) i on la cultura i les arts són un espai de foscor, raresa i incomoditat (*no entiendo el arte contemporáneo*).

En relació amb les problemàtiques de l'educació, Maria Acaso les resumia com una certa bulímia educativa, basada en memoritzar, vomitar i oblidar i, d'altra banda, en la mort definitiva de la passió pel coneixement i la seva transmissió productiva i generosa.

I pel que fa els problemes de la gestió cultural, i en coincidència amb la tesi de Pepe Zapata, es posava de manifest també que allò educatiu no és fonamental en l'àmbit cultural, sinó més aviat complementàriament preocupant. D'altra banda, denunciava també la perillosa confusió entre educació i infantesa, així com el caràcter antiintel·lectual i socialment poc compromès del sistema educatiu contemporani.

Per acabar la intervenció, algunes idees sobre el futur de la gestió cultural: transformadora, educativa, revolucionària, políticament posicionada i productora (o més aviat productiva).

I, com a apèndix, *La pesadilla de la participación*, de Markus Miessen.

José Ramon Insa (@culturpunk), responsable de Thinkzac, una iniciativa de l'Ajuntament de Saragossa que es defineix com un espai d'investigació per a la connectivitat ciutadana que fomenta la circulació de les idees en un context de codi obert, va centrar la seva intervenció en les capacitats que (encara) té avui l'administració pública davant el nou context digital, comunitari i participatiu.

D'alguna manera, Insa podria ser un exemple del bri d'esperança abans de considerar el sector públic municipal com un reducte del passat que roman sota dinàmiques jeràrquiques i burocràtiques que anul·len tota il·lusió.

La proposta a l'audiència va basar-se en un desafiament des de dins de l'estructura, centrat en saltar-se l'estructura, la jerarquia i a voltes la legalitat. *Reventar por dentro*. Poden avui les administracions generar espais de laboratori i innovació social? Sembla que sí (que serveixi d'alguna cosa la rigidesa laboral a la funció pública, entenent que és prou improbable una suspensió de sou i feina per fomentar iniciatives d'innovació...). Per acabar, tot un clàssic: alguns mantres que inspiren i s'obliden a parts iguals. De la recerca del consens a la gestió del dissens; del *hard* al *soft* i del *soft* al *trans*; del ROM com a metàfora de l'emmagatzematge al RAM com a metàfora del joc obert.

I rescato finalment de la intervenció de Sílvia Villar (@silviavillarval), gestora i investigadora cultural, alguns aclariments entorn de la confusió que genera el concepte de precarietat laboral en l'àmbit de la cultura, entesa molts cops com a pobresa cultural quan en realitat se li adequa més la idea d'amenaça cultural. (...)

Llegiu tot l'article a : [Núvol](#) [10]

Categories: Article

Categories: Articles i anàlisi

Tags: drets culturals

Tags: participació cultural

Tags: valor públic de la cultura

Tags: governança cultural

Tags: cultura i transformació social

• [11]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/CIDOC/blogs/2015/cultura-local-construccion-ciudadania-cronica>

Links:

- [1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>
- [2] <https://interaccio.diba.cat/members/martiso>
- [3] <http://www.nuvol.com/>
- [4] http://www.eldiario.es/cultura/politicas_culturales/Batalla-prime-time-politicas-culturales_0_448656000.html
- [5] <http://www.tonipuig.com/>
- [6] https://en.wikipedia.org/wiki/Christopher_Locke
- [7] https://en.wikipedia.org/wiki/Doc_Searls
- [8] https://en.wikipedia.org/wiki/David_Weinberger
- [9] <http://www.mariaacaso.es/>
- [10] <https://www.nuvol.com/teatre-i-dansa/cultura-local-i-construccio-de-ciutadania-una-cronica-inexacta-30863>
- [11] <https://interaccio.diba.cat/node/6187>